

Devrim

KORAY ÇALIŞKAN

2006. *Devrim, Birikim*, Vol. 208, pp.82-88.

Birikim'in "Devrim? Dün, Bugün, Yarın" adlı özel sayısına dair Emrah Göker ve Güney Çeğin'in kaleme aldıkları eleştiri yazısı, devrim düşünüyü yeniden düşünmemizin önemini ve aciliyetini bize tekrar anımsatıyor. Göker ve Çeğin'in yazılarının ana tezi dosyada yayınladığımız otuz sekiz yazı ve sekiz görüşmeden oluşan neredeyse üç sayı cüssesindeki sayının dört kısa yazısıyla ilgili. Ana meselelerini hemen ilk paragrafta "post-yapısalcı siyaset projesinin devlet formunu dışlayacak bir ufka açılmakta ... tereddüt eden sabitfikiri *Birikim*'in "Devrim? Dün-Bugün-Yarın" dosyasına da bulaşmış görünüyor" diye özetliyorlar. Yazarlarımız bunu katkı olarak değil bir bulaşma olarak gördüğü için de kanımca *Birikim*'den sayının editörünün ve üç tane daha yazının katkısını bir pislik gibi temizle uğraşı içindeler.

Dergiye "bulaşmış" bu "sabitfikrin" de devrimci bir politikaya ket vurduğunu, ve "devrim tartışmasında başvurulmuş bazı kaynakların, benimsenen bazı kanaatlerin, izlenen bazı söylemsel stratejilerin sâbit bir "kimlik" olarak değil de, politika ve kültürel üretim alanlarında seferber edilmiş bir güzergâh, bir toplumsal konum olarak "solculuk" ile uyuşmadığını" yazarak ifade ediyorlar. *Birikim*'in otuz sene önceki haliyle bu devrim sayısını karşılaştırdıklarında, derginin bir mevzi kaybettiği konusunu açıp, hızlıca kapatıyorlar ve ana amaçlarının derginin içerisinden, derginin içindeki belli bir eğilimi "içeriden" eleştirerek *Birikim*'i müdafaa etmek olduğunu söylüyorlar. *Birikim*'in "30 senelik cesametinden" sorunlu gördükleri 3-5 yazı nedeniyle uzaklaşabildiğini savunuyorlar, yani *Birikim*'in aslında öyle pek bir cüssesi olmadığını ima ediyorlar. (30 senelik *Birikim*, üç yazıyla çatırdayabiliyor.) Dergiye "bulaştığını" düşündükleri yaklaşımın, daha doğrusu onların deyimiyle "mevzinin akademik savunucularının", "bilimsel eleştirinin özgürleştirici gücünü zayıflattığı" nı savunup, bu ana tezlerini "Kapıları Çalan Benim" bölümüyle, şiirsel benzetmeler kurarak dört kapı tıklatarak tartışıyorlar.

KAPI 1

İlk kapı düşünömsellik üzerine ve devrimciliğin "akademik mümessillerinin" kendi konumlarıyla yüzleşip yüzleşemediklerini sorguluyor. Bölümün ana sonuçları kuramsal ve sentetik değil, deskriptif, aşağılayıcı ve yer yer psikolojist tanılarından oluşuyor. Analitik tartışma yerine, tanımlama temelli bir kulp takma merakı var. En merkezi ilgileri bu "cafcacı", "gösterişçi", "karnavalcı", ondan bundan birşeyler "devşirip" bir "söylemsel hengame" ve "ideolojik söz sanatları" peydahlayan "sözcülerin narsisizmi" üzerine. Yazarların sıfat bazlı karalama becerileri konusunda söz sanatlarına dair hakimiyeti takdire şayan. Düşünömsellik bahsinde bu meselenin tartışılması ise ironik.

Bu sıfatların ve isimlendirmelerin arasına sıkışmış kuramsal nokta, benim gibi karnaval meraklısı akademik ve entel devrimcilerin "entellektüalist yanlılığına" karşı Göker ve Çeğin gibi akademik ve entel devrimcilerin cafcacı, karnaval meraklısı olmayan mütevazî düşünömsellikleri. (Bu arada gerçekten karnaval meraklısı olduğumu da ekleyeyim, bu bence isabetsiz bir gözlem değil.) Bu tavrın "siyasi bir kötümserliğin

sirayet ettiği” (sözcüğün bulaşma anlamına da geldiğini anımsayalım) bir sabitfikrin “mantığın şeylerini şeylerin matığıyla” karıştırmasına neden olduğunu savunuyorlar. Bu kadar. Başka bir argüman yok. En merkezi eleştirileri olan entelektüelist yanlılığın ne olduğunu açıklamıyorlar.

Yazının her yerine yayılmış bir entelektüel dikkatsizliğin ilk örneği burada karşımıza çıkıyor. Önce bir kulp tak, sonra kendi hikayeni anlat. Daha sonra göstermeye çalışacağım gibi “post-yapısalcılık” dedikleri şeye dair geliştirdikleri eleştiri de aynı mekanizmayla işliyor. Bir sıfat ya da isim tak, içeriğini müphem bırak, izi kalır. “Entelektüalist yanlılığı bir kolektif akademik bilinçdışılığın” tezahürü olarak tanımlayıp, sonra uzunca bir Bourdieu tartışmasıyla bölüm kapanıyor. Bourdieu hakkındaki özetleri isabetli, isabetsiz bir çok saptamayla dolu, ama esas isabetsizlik ne olduğunu açıkça gösteremedikleri bir arızanın neyle düzeltileceğini anlatmak için yersiz bir Bourdieu tartışması açmaları.

KAPI 2

İkinci kapı Bernard Yack hakkında. Yazılma nedeni de “sosyalistlerin siyaset kuramlarına önemli bir katkısı olacağını” düşünmem. Bu saptamam yazımın ilk dipnotunun dibinden, eleştirinin merkezine kaymış. Söyle yazmışım ilk dipnotta: “Topyekün Devrim (Total Revolution) kavramı Yack’ın ileride değineceğim kitabından. Yack’ın tartışmasında katılmadığım bir çok nokta olmasına ve Topyekün Devrim kavramının ve isteğinin çelişkili bir istek olduğuna dair gözlemlerine katılmamama rağmen, kitabın sosyalistlerin siyaset kuramlarına önemli bir katkısı olacağını düşünüyorum.”

Peki dergide yazısı olmayan, 220 sayfada adı üç beş defa geçen, ve düşüncesine katılmadığım(ız) bir felsefeci olan Yack’e dair bir bölüm yazmanın nedeni ne? Göker ve Çeğin’in yanıtı şaşırtıcı: Yack’i Latour üzerinden devrim eleştirisi olarak okuyucunun ilgisine sunmam. Benim Yack’e katılmadığım teslim ediliyor, ama olsun, Latour’u kullanıp Yack’i yine de dergiye taşıdığımı düşünüyorlar: “...bu çalışmayı dosya editörü Koray Çalışkan Latour üzerinden bir “devrim eleştirisi” olarak ilgimize sunuyor.”

Ne kişisel olarak kendi yaptığım bir işte, ne de editörlüğünü yaptığım Birikim’in Devrim sayısında bir düşünüre tepki ismarlamayı düşünemem. Bu incitici saptamayı da geçmek zorundayım. Göker ve Çeğin, Yack’ın argümanının sayının belkemiği, ya da en azından benim yazımın ve Latour’un, Laclau’nun ve Boltanski’nin denemelerinin belkemiği ya da ana felsefi çıkış noktası olduğunu gösterebilseler, o zaman şapka önümüze koymamız gerekiyor. Ancak böyle bir önerme de yok. Bizim de katılmadığımızı söylediğimiz ancak kullandığı kavramın önemle yeniden düşünülmesi gerektiğini savunduğumuz Yack’e dair isabetli ancak yersiz bir eleştiri çevresinde örülmüş, ilgili yazılara dair hakaretimiz bir kulpçuluk: “post-yapısalcılığın diktiği korkulukların taşıdığı bir idealizm” bizim yaptığımız. Yine bir ironik durumla bitiyor bölüm: Yack korkuluğunu önce kendileri dikip, sonra gerçekten şık kuramsal ve retorik araçlarla alaşağı ediyorlar.

KAPI 3

Üçüncü bölüm yazının kalbinin attığı yer. Bölümün girişi olarak kabul edilebilecek ilk iki paragrafta ana tez sunuluyor: Latour devrim fikrini topyekün reddediyor, ben ve Boltanski de bu reddiye benimsiyoruz, ama farklı düzeylerde. Bu nedenle Göker ve Çeğin, “bu üç sözcü-gözlemci” diye nitelendirdikleri Latour, Boltanski ve Çalışkan yazılarını ayrı ayrı ele alıyorlar. Fransız pragmatizmi diye adlandırdıkları pozisyonumuzun “Post-yapısalcı devrim söyleminin ele aldı[kları] ilk ana beslenme kaynağı olduğunu” yazıyorlar. Bu cümle post-yapısalcı devrim fikrinin ne olduğunu açıp tartışıklarına dair bir etki yaratıyor, ancak böyle bir tartışma yok yazıda. Zira bu birinci kaynak dışında başka bir kaynak tanımlanmıyor.

Bu meseleye girmeden önce Göker ve Çeğin ilginç bir çekincelerini paylaşıyorlar okurla. Latour’un yaklaşımı ne ortalama Birikim okurunun, ne de Türkiye’deki akademik solun aşına olduğunu bir yaklaşım değilmiş, “dahası ‘topyekûn devrim’i Latour’u izleyerek lânetleme önerisinin nasıl bir gündemi omuzlayarak yapıldığını derinlemesine tartışmanın akademi alanına mahsus bir muharebeye dönüşme ihtimali var[ılmış].” Burada ikili bir yukarıdan bakış var. Öncelikle ortalama Birikim okurunun kim olduğunu Göker ve Çeğin biliyor, hatta daha da ileri gidip Birikim okurlarının neyi bilip neyi bilmediklerini kendilerinin bildiğini varsayıyorlar. Birikim okurunun bilgi düzeyini tartışmaya açmanın bile incitici ve kendini beğenmiş bir tavır olduğunu düşünüyorum. Sonra da Birikim’e akademik ortamlarda bile görülmeyecek kadar ağdalı ve kavgacı bir üslubla bir yazı gönderip, akademik muharebe çıkmasından çekiniyorlar. Bu tavır bir de düşünömsellik uyarısıyla sunuluyor. Ama bence bu bölümdeki saygısızlık değil önemli olan, esas eleştirilmesi gereken tezlerinin isabetliliği.

Latour’un sosyalistler için bir müttefik olamayacağı iddiasıyla başlayan bölüm, Latour’un Birikim’e yazdığı deneme ile son çeyrek asır içinde yazdığı yazılardan toplanmış seçici ve isabetsiz bir referans evreni kurarak kaleme alınmış. Her ne kadar Güney ve Çeğin ısrarla Birikim’deki denemesine odaklanmaya çalışsalar da, referans eksenini argümanlarını destekleyecek şekilde sürekli yazının dışına kaydırmak zorunda kalıyorlar. Nedeni basit: yorumları yanlış, sonuçları isabetsiz. Bu nedenle bir seçici kolaj üzerinden tezlerini inşa ediyorlar. Ana tezleri eğer doğru olsaydı, Latour gibi birisinin Birikim’e yazmaması gerekirdi. Hele devrim fikrinin artık iflas etmiş bir fikir olduğunu söyleyen birisinin bu sayıda ne işi olabilirdi?

Latour’un ne dediğine ve sosyalist siyaset kuramına neden önemli bir katkısı olacağını görmek için Göker ve Çeğin’in ana saptamasına dönmek gerekiyor: “Örgüt”, “sosyal adalet”, “mücadele”, “hegemonya”, bunlar Aktör-Şebeke Kuramı açısından gayri-insanlara kulak veremeyen müflis bir dünyanın müflis kavramlaştırmalarıdır, o kadar.” Onca referans zengini bu yazının en güçsüz yerlerinden birindeyiz. Latour’un bunca sorunlu ve muhafazakar bir pozisyonun takipçisi olduğunu iddia eden bir yazının bu kadar ciddi bir ithamı temellendirmemesi argümanın isabetsizliğinin en açık göstergesi.

Her ne kadar bu fikri destekleyecek bir Latour cümlesi ya da yazısı gösteremeseler de, Güney ve Çeğin bu saptamalarını başka bir türev tartışmayla destekliyorlar. Öncelikle Latour’un sahip olduğunu düşündükleri muhafazarlığı, yazarımızın insani olmayan eyleycilerin de sosyal analizin ve tarihsel açıklamanın parçası olması gerektiği tezinin bir türevi olarak görüyorlar. Oysa böyle bir ilişkisellik kurulamaz. İnsan merkezli açıklama ve siyasetlerin sınırlarını tesbit eden ve olumsuzlukla siyasi mücadele arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlayan bu tip araştırmalar sosyalistlere

zengin ve yeni bir ufuk sağlıyorlar. Bu katkının ne olabileceğine dair bir çok örnek Birikim'in 195'inci "İnsan-Hayvan: Sorumluluk, Hak, Şevkat?" adlı sayısında ayrıntılı olarak tartışıldı. Göker ve Çeğin'in saptamaları, yani "nesne ve özne arasındaki ontolojik hudutların ortadan kalkması"na dayanan bir önfikir yok Latour'da. Peki adam ne demek istiyor?

Öncelikle nesnelere üzerimizde iktidarı olabileceğini safdışı etmeyen bir yaklaşımı var. Örneğin modern devlet yapısının bizim irademize tamamen bağlı olmadan ve onunla ilişkiye geçerek edim aralıklarımızı belirleyebilme kapasitesi olduğunu söylemek böyle bir şeydir. Bunun bir diğer örneği silahlar ve insanlar. Silahın varlığı, edim aralıklarını belirler. (Ama bu, eşyayla silah birbirlerini üzerinden aynı tip bir belirleyiciliğe sahiptir demek değildir.) Vurulan birisi hem silah tarafından hem silahı üreten ve satan tarafından hem de tetiği çeken tarafından vurulmuştur. Muhafazakarlar silah satışını serbest bırakalım, nihayetinde silah adam öldürmez, insan öldürür derler. Oysa evler, nazar boncukları, devlet, silahlar, bilgisayarlar, gözlükler, ormanlar ve diğer eyleyicilerle insanlar arasında bir ilişki mevcuttur. Ancak bu ilişkiyi düşünürken hiçbir zaman simetrik bir iktidar ve belirleme ilişkisi olduğu varsayılmaz. Mesele asimetriklerin üretiminin süreçlerini gösterebilmektir. İnsanı sonunda evrenin merkezine yerleştirmeyen, mütevazı kabuğunu ve çevresiyle ilişkisini daha demokratik bir formda düşlemeye çalışan bir ontoloji bu. Nesne ile özne arasındaki hudutların kalkması değil. (Bu tartışmanın aslında cereyan etmesi gereken yer Göker ve Çeğin'in sıklıkla yeniden ürettikleri idealizm ve materyalizmin putlaştırılan ayırım kavşağı, ancak bu tek başına ele ve başka bir yazıda alınması gereken bir konu.)

Latour'un durduğu yerin bir diğer özelliği insani olan ve olmayan eyleyiciler arasında donmuş bir asimetrik iktidar ilişkisi tahayyül etmemesi. İnsanlar ve diğer canlılar arasındaki ilişkiyi de tarihi ve siyaseti düşünürken önemli bir sac ayağı olarak görmek gerektiğini söylüyor. Yani insanların diğer canlılarla kurduğu ilişkinin hem siyasi olarak yeniden düşünülmesi, hem tarihi düşünürken hesaba katılması gerektiğini söylüyor. Bu kadar. Buradan ontolojik hudutların kalktığını çıkarmak yanlıştır.

Gelelim toplumun (yeniden) üretimi projesinden sosyalistlerin çekilmesi gerektiğine dair tezine. Göker ve Çeğin'i tedirgin eden bir tez bu. Ekonomi fikrinin antropolojisi tartışıldığında tedirgin olan ekonomistler gibi, toplum fikrinin antropolojisi olduğu söylendiğinde rahatsız olan sosyologlara benzer bir tepki geliştiriyorlar. Hatta o kadar ileri gidiyorlar ki Durkheim'in sosyalizm adına arkasında durup "Durkheim ve ekibinin sosyalistlerden ve demokratlardan yana, toplumsalın gerici, ahlakçı ve tutucu taşlaşmalarına karşı bilgi-politik bir mücadele içinde oldukların"dan bahsedebiliyorlar, tüm bir korporatist ve hatta proto-faşist toplum idealinin dayandığı sosyolojik evreni kalkıp solda görebiliyorlar. Bir adım ötesi Ziya Gökalp.

Bir düzeltme yapmak gerekiyor. Latour'un toplumsalın tasfiyesi üzerinden devrim fikrinin üstünü çizdiği yorumu Latour'un yazısından çıkmıyor. Zira öncelikle böyle bir tez yok. Toplumun (yeniden) inşası sürecinden çekilmemiz gerektiğini, gerçekten devrimci bir sol tahayyülümüz olacaksa hedeflediğimiz sosyal coğrafyayı daha isabetli ve demokratik bir kuramsal pratik platformda ele almamız gerektiğini söylüyor. Sosyalın aralığının genişletilmesine dair bir tez bu, tasfiyesi değil. Bu noktada devrim fikrinin yeniden düşünülmesinin devrimci bir ön adımı atılıyor.

Bu tartışmanın yanında Göker ve Çeğin'in artık daha net görünen bir diğer retorik tekniği bütün bu tartışmaya yeni bir boyuta getiriyor. Fikri isabetsizlik tedirginliğinden

olsa gerek, müthiş bir aşağılama ve üst perdeden had bildirme uslubuyla, Latour “akademi alanındaki her tür oyunun ustalığına da sahip olan”, “Bonapartist acarıktan kaynaklanan”, “patronluk taslayıcı politik oyunların ustası”, “şenlik ateşleri yakıp ergenlik ayınları” peşinde ve “Bonapartist harikalar diyârında” yaşayan birisine döndürülüyor.

Göker ve Çeğin’in kalemlerine ve kalemşörlüklerine sağlık. Sosyalistlerin demokratik tartışma zeminlerini daha ciddi bir dikkatle savunmaları gerektiğini düşünüyorum. Formalist bir diplomatik dil değil, aşağılamadan, kendine aşırı güvenli (narsisizm meselesine dikkat) yukarıdan bir tarzla değil, anlaşmayı amaçlayarak yazışmalı gibi geliyor bana. Bu noktaya tekrar döneceğim.

Son olarak ayetleştirilmiş ve yer yer eyleyciliklerini havale ettikleri Marx alıntılarıyla Bruno Latour bölümünü bitiriyorlar: “Radikal olmak meseleyi kökünden kavramaktır. Lâkin insanlar için, bu kök insanın kendisidir.” Hayır değildir. Meselenin ne olduğuna bakar, radikal olmanın bu yüzyılda neyi içerdiğine bakar, “kök”ten ne anlaşıldığına bakar, vs. Sanki anlamı açmış gibi bir etki yaratan bu cımbızlanmış alıntılar Marx’a da haksızlıktır, tartışma zeminine de.

Yazının bu bölümünün ikinci hedefi Boltanski. Bölüm Boltanski’nin özel tarihiyle açılıyor, (nasıl Bourdieu ile çalışmış sonra yollarını ayırmış vs.) ve arkasından isabetsiz bir ansiklopedik tanıtım yazısı, ve sonra bir olumlama ve arkasından Latour’un etkisinin gösterimi. Yazarımızın dergideki sayfalarda anlatmaya çalıştığı derdi es geçiliyor, ve yine ortaya temellendirilmemiş bir eleştiri bırakılıyor. Göker ve Çeğin’e göre Boltanski’nin hatası idealizm: “(K)apitalizmin neoliberal ruhunun kuvvet ve yaygınlığını, nedensel ağırlığı söylemsel mücadelelere vererek açıklaması olduğu fikrinde”ler. Söylemsel olanın materyel olandan, şeklin içerikten, temsilin gerçeklikten ayrı olduğunu düşündükleri için, eleştirel bir angajmana giremiyorlar. Boltanski metninde bu tip bir idealizm yok. Tekrar desteksiz bir önermeyle karşı karşıyayız, deskriptif bir yeniden kurgulama üzerine inşa edilmiş eleştirelilik etkisi.

Ve sıra karnaval meraklısı dosya editörümüzde. Göker ve Çeğin’in yazılarının en şık bölümü bu. Daha önceki uslubları ve sonuçları zirveye çıkıyor. Yazarların ana amacı gerçeğin üstündeki örtüleri kaldırmak olduğu için, benim de “aslında” neleri amaçladığımı tartışarak bu bölüme başlıyorlar. İki olasılık var: Ya içten pazarlıklı bir şekilde Birikim okurlarını “post-yapısalcı konuma alıştırarak çekmek” için bilinçli ve hesaplanmış bir numara çekiyorum, ya da samimi bir tereddüt içindeyim. Aslında bende ikisinin de olduğunu iddia ediyorlar, zira yazdığım denemenin ana izleğinin ciddi bir kararsızlık olduğu konusunda hem fikirler gibi görünüp, bir retorik taktikle aslında gayet kararlı ve samimi olduğumu yazıyorlar. Esas amacım “her türlü Marksizmin, tüm diğer müflis asimetrik yaklaşımlar gibi, Modern Anayasa’nın bir parçası olduğunu; AŞK ile gömülmesi gerektiğini; toplumsalın “yapı-eyleyici” üzerinden anlaşılmasının (hâtâ, Latour’u takiben, toplumsalın anlaşılması uğraşının) topyekûn terkini önermekte, “ideal-madde”, “gerçeklik-temsil” ikiliklerini şenlik ateşine fırlatmaya davet etmek....” Hem doğru hem yanlış. Yanlış, çünkü her türlü Marxism’i çöpe atmak gibi bir derdim yok. Yazıda da böyle bir şey savunmuyorum. İkinci yanlış: ideal-madde, gerçeklik-temsil ikiliklerinin gayet gerçek süreçlerde üretildiklerini ve hatta kapitalist değişim ve üretim süreçlerinin ana mekanizmalarından olduğunu düşünüyorum. Saptamalarının diğer kısımları bir ölçüde isabetli diyelim. Ancak bunun neden sorunlu olduğunu yazıyla tartışarak yazmadıkları için bir şey söyleyemiyorum.

Bölümün diğer parçaları estetik eleştiri ve garip bir kolajdan oluşuyor. Yer yer yazdığım yer yer de denememde esamesi okunmayan cümleler bir araya getirilmiş, alt alta yazılmış ve bir gerçeklik etkisi yaratılmış. Akademiye bu kadar dikkatle sahip çıkmayı amaçlayan, bilimin eleştirel kudretini devrimciliğin yakıtı olarak gören bu iki yazarın tırnak işaretini bile hatalı kullanarak yazdığım ve yazmadığım cümleleri aynı alıntılama tekniğiyle yazıya taşımaları metnin sonsuz ironik potansiyelini gösteriyor.

KAPI 4

Yazının tek bir yazara ayrılmış en uzun bölümü burası. Hatta Laclau'nun Birikim'e gönderdiği yazının üç katından daha uzun bir eleştiri. Laclau'nun bir buçuk sayfalık denemesinde söylediği bir şey var: Özcülük eleştirisi üzerinden toplumun temelinden değiştirilmesinin mümkün olmadığını ve onun yerine devrimci siyasetin toplumsalın birbirine indirgenemeyecek mağduriyet formlarının içinden örgütlenmesi gerektiğini. Bu kadar. Laclau'nun devrim anlayışının da devrimin üstünü farklı bir cenahtan sildiğini savunuyor Göker ve Çeğin. Sorun yine benzer, söylem merkezlik, şenlik ateşine atılacak ikilikler peşinden koşma vs. yaftalarıyla sayfalar geçiyor. Daha önce tartıştığım eleştiri formunun bir farklı görüngüsüyle karşı karşıyayız, derginin amacı ve ilgili yazının yapmak istediği değil, gizli, yer yer farkında olmadan yapılan ve bütün bir kariyere yayılan hataların üzerinden örtülerin kaldırılması.

SONUÇ

Göker ve Çeğin'nin yazıları, "Post-yapısalcı "devrimde devrim" in gözünde "toplumsal", "yapı" ve "eleştiri" ölmüş olabilir, hâtta müteveffa kavramların, üstleri çizilse de, "hortlakbilimi" ile uğraşmak daha eğlenceli bir meşgale olarak görülebilir" gözlemleriyle sonuçlanıyor. "Aydın-mümessil konumuna yerleşen dostlar" diye nitelendirdikleri kişilerin kendilerini vareden toplumsallıkla yüzleşemediklerini ve bir ölçüde bu nedenle devrim kavramının gereksizliğini anlatmaya çalıştıklarını düşünüyorlar. Yazılarını "[m]uktedirlerin kendi hesaplarına çalışan Üniversite A.Ş.'ye duydukları itimâtı sarsmak, toplum nezdinde düzenin bilimsel eleştirisine olan güveni tesis etmek ve akademi alanı içinde eleştiri hakkındaki ödleklige birlikte çalışarak bir son vermek: Bugün sosyal bilimcilerin devrim önceliği bunlar olmalıdır" sonucuyla bitiriyorlar.

Bu devrimci sosyal bilimcilerin yazılarının ilginç bir zayıflığı var. Bilimsel olmayı bu kadar önemseyen Göker ve Çeğin, "solcularının birbirleriyle konuşurken hemen her zaman muhabbete yansıtıkları ahlakçı yatkınlıklardan uzak bir tartışma önermek istedi[klerini]" yazıyorlar. Ancak üç paragraf bile geçmeden Marx'e delege edilmiş bir ara sonuç var: "Yanlışı tekzip etmemek, entelektüel ahlaksızlığı teşvik etmektir." Böylece hem hakkında yazdıkları üç yazarımızın, hem de sayının editörünün, ve hatta bence bir bakıma derginin entelektüel ahlaksızlığını engellemeye çalışıyorlar. Bunun ne kadar sorunlu bir tavır olduğunu tartışmayı bir yana bırakmak gerek. Ancak bu kadar ağır ithamları öylesine kolayca yazıyorlar ki, belki de kuramsal sınıf savaşının hızından olacak, üç paragraf sonra örnek bir kendi kendine çelişmeyle, ahlakciliğin en katıksız örneğini veriyorlar. Bilimadamları kendileriyle böyle çelişerek mi üniversitelerine saygıyı tesis edecekler? İçleri rahat etmiyor, ve bir dipnotla "Bunu küfür olarak algılayanlara, akademi dilinin ayrıcalıklı kullanımlarıyla yüzleşme hakkında bu

yazının aldığı ahlâkî (ahlakçı değil) konumu hatırlatmamız gerekiyor. Bu ahlâkın dışında kalan yanlış yapmak değil, yanlışların semirtilip taşlaşmasına göz yuman suç ortaklığı, “bırakınız geçsinler” ve “her şey gider” tavrıdır” diye yazarak duruşlarının daha da savunulmaz hale getiren bir açıklama yapıyorlar. Kelime oyunlarının gücü sayesinde, birinin yaptığına ahlaksızlık demek, ahlakçılık olmuyor. Peki ne oluyor?

Bunun gibi çelişik durumlar aslında daha marjinal sorunlar. Yazının en ciddi zayıflığı bir türlü tartışmalarını neden ilgili dört yazıya odakladıklarını açıklamamaları. Açıklanması gerekir, zira 45 yazarlı ve tamamı devrim meselesine odaklanan otuz sekiz yazı ve sekiz görüşmeden oluşan bu sayıda yazmayan bir yazar ve dört kısa deneme hakkında ağır ve akademik bir yazı yazılıyor, bir de akademik olmayan bir sosyalist kültür dergisine yollanıyorsa, hangi mantıkla koca bir sayıyı es geçip üç dört yazıya odaklanıldığının açıklanması elzemdir. Yazının girişinin üçüncü paragrafında olduğu gibi “bazı entelektüel temsiliyetler”, “bazı sorunlar”, “bazı kaynaklar”, “bazı kanaatler”, ve “bazı söylemsel” gibi binbir bazıyla bu sorun çözülmez. Bu “bazı”lar dergiyi tahkim mi etmektedir? Dergiye bir hegemonik ve homojen bir tavra mı itmektedir, yakışmamakta mıdır, ya da yayınlanması mı yanlıştır? Eğer bu sorularından biri bile olumlu olarak yanıtlanabilirse, sayının tümüyle de hesaplaşmak gerekir; zira eleştirilen yazarlardan biri sayının editörüdür ve diğer yazıları da ya o istemiştir, ya edit etmiş, ya da yazılmalarına ön ayak olmuştur.

“Devrim? Dün, Bugün, Yarın” adlı özel sayının bütününe kısaca bir bakalım. Sayının girişinde “[d]evrimin iktisadi veya siyasal alana indirgenmiş, o alanın aklının gereklerine tabi olmuş öznelerle değil, çoğul varoluşunun zenginliğinin bilincindeki öznelerin tasarımı olarak algılıyoruz” demiştik. Sayıda açmaya çalıştığımız yelpaze, bu genişliği olabildiğince barındıracak bir esneklikte tasarlandı. Bu nedenle “[b]u sayıda yer alan yazılardan oluşan bütün, iktisadi, siyasal veya kültürel alanın herhangi birinin devrim açısından diğerleri üzerindeki özsel bir üstünlüğü değil, farklı zamanlarda ama bütün bu alanlarda bulunan insanların yaratıcı zenginliklerinde atılım olarak devrimi yeniden düşünmeye bir çağrı içeriyor” diyerek sayıyı sunduk. Amacımız nerede durduğumuzu görmek, beraber düşlemek ve çağdaş sol siyasetin giderek devrimci yönünü budadığı bir gidişata müdehalede etmektir. Yazarlarımızdan istediğimiz de devrimin artık ne olduğunu yeniden düşünürken bu meseleyi gözönünde bulundurmalarıydı.

Göker ve Çeğin’in ise devrim fikriyle ilgilendiklerini söylemek zor. Siyasi merakımızı akademik bir nesneye dönüştürdükleri kuramsal bir sınıf-mevzi savaşı vermeye teşne yazılarında, kendi devrim anlayışlarının ne olduğundan bile bahsetmiyorlar. Bir Bourdieu övücülüğüyle, peşine takılmamız gereken kuramsal önderler ve “Bourdieu’cü doğurgan yapısalcılık” dedikleri sosyal bilimsel yaklaşım klavuzları öneriyorlar. Birinci dünyanın sönmüş tartışmalarını bize ithal eden bir akademik tavır geliştiriyorlar. Daha da ilginç, sayının kendi tezlerini güçlendirebilecek ya da zayıflatabilecek diğer yazılarıyla herhangi bir eleştirel ilişkiye girmiyorlar. Mesela Gibson-Graham, Chatterjee, Mungan, Paker, hele hele Laçiner, Holloway, Kızıltuğ, Graeber, Khoury, Arnove, Kırlı ve daha bir çok yazıda tartışabilecekleri ve hatta daha da sert bir şekilde eleştirebilecekleri öylesine çok örnek var ki, neden bu dört yazıya odaklandıklarını anlamak mümkün değil. Büyük bir olasılıkla, ne olduğunu bir türlü söylemeye yanaşmadıkları ve fakat bütün eleştirilerini üzerine inşa ettikleri post-yapısalcı

yaftasını nasıl tanımlayacaklarını bilmediklerinden ve belki de bir tanımlarlarsa solun önünü açan dinamiklerin çoğundan vazgeçmek zorunda kalacaklarını hissettiklerinden.

Devrim düşünün üstünü çizdiğimizizi savunan bu uzmanı akademisist tartışmaya sahip yazının, devrimin altını tekrar çizmemize, yani devrimci mücadelelerin aciliyetini tekrar teslim etmeye dair bir engel içerdiğini düşünüyorum.

Yazarların anlaşmaya değil, kavgaya, aşağılamaya ve değersizleştirmeye eğilimli ve kötü bir Marx taklitçiliğine dayanan uslubundan sosyalistlerin uzak durmaları gerek. Hele özellikle sosyalistler birbirlerinden neden bu kadar uzaktalar diye düşündüğümüz, güçlü bir ortak platformumuz olmadığı bir zamanda, bu dikkatin burjuva bir diplomatik kaygıdan değil, ciddi ve samimi bir yoldaşlık bilincinden kaynaklanması gerektiğine inanıyorum.

Uslub yalnızca şekil değil; ne dediğimizi nasıl söylediğimiz, nasıl söylediğimiz de nasıl düşündüğümüzü etkiler. Sosyalistlerin en çok ihtiyaç duydukları, bir sanatçı duyarlılığıyla geliştirebilecekleri ve form/içerik ayrımını bir tarafa bırakmış bir yaratıcılıktır. Bu duyarlılığı yitirmemek ve geliştirmek için forma, temsiliyet düzeylerine ve bunların düşüncelerimizle kurduğu organik ilişkiye daha dikkat etmek durumundayız. Hele bu itici üslup Göker ve Çeğin'in yazılarında göstermeye çalıştığım gibi bir de boş ve temellendirilmemiş bir muhteviyatı sarmalıyorsa, sosyal bilimci devrimcilerin, değil sosyalistlerden, devrim fikrinden bile uzak durmaları gerekir. Sosyal bilim falan gibi işleri bu kadar abartmayalım, bilimselci ve akademisist kanaat önderliklerinden uzak durmak mümkün ve gereklidir. Devrimi yeniden düşünüp düşlerimizin merkezine yerleştirmek için laboratuardan çıkmak, ve mümkünse siyaset tartıştığımız alana sosyal makroskoplarla dalmamak gerekir. İster sosyalist ister liberal, toplum uzmanı ve devrim inceleyicisi yaklaşımları daha radikal bir şekilde eleştirmenin zamanı geldi.